

Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
8(2), 315-351, 2019
Özgün araştırma makalesi

<http://dergi.amasya.edu.tr>

Okul Öncesi Öykü Kitaplarındaki Deyimler ve Çocukların Bu Deyimlere İlişkin Algıları**

Esma Arslan¹, F.Zeynep Dönmez², Sibel Davarcıoğlu¹, Cemile Kara Eren^{2*} ve F. Abide Güngör Ayta²

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

²Gazi Üniversitesi, Türkiye

Alındı: 03.08.2019 - Düzeltildi: 27.10.2019 - Kabul Edildi: 04.11.2019

Atf: Arslan, E., Dönmez, F. Z., Davarcıoğlu, S., Kara Eren, C. ve Güngör Ayta, F. A. (2019). Okul Öncesi Öykü Kitaplarındaki Deyimler ve Çocukların Bu Deyimlere İlişkin Algıları. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 315-351.

Öz

Bu çalışmanın amacı, erken çocukluk dönemi resimli çocuk öykü kitaplarında yer alan deyimlerin neler olduğu ve okul öncesi çocuklarının bu deyimleri nasıl algıladıklarını çizdikleri resimler ile incelemektir. Nitel modelde desenlenen bu araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında, 3-6 yaş resimli çocuk kitaplarındaki deyimler içerik analizi; ikinci aşamasında ise çocukların deyimlere ilişkin resimleri betimsel analiz yoluyla

*Sorumlu Yazar: e-posta: cemilekara1@gmail.com ve cemilekara@gazi.edu.tr

**Bu çalışma 26-28 Nisan 2018 tarihleri arasında Afyon Kocatepe Üniversitesinde gerçekleştirilen 13. Okul Öncesi Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

ISSN: 2146-7811, ©2019

incelenmiştir. Araştırmanın çalışma materyalini, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi çocuk bölümünde yer alan 354 kitap; çalışma grubunu ise 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız bir anaokuluna devam eden beş-altı yaş grubu 19 çocuk oluşturmaktadır. İlk aşamada içerik analizi yapılarak kitaplardaki deyimler belirlenmiştir. İkinci aşamada kura yoluyla üç deyim seçilmiş, bu deyimlerin yer aldığı üç kitap çocuklara okunmuş, çocuklardan kitapta geçen deyimlerden anladıklarını çizmeleri istenmiştir. Çalışmanın sonucunda, incelenen kitaplardan 121'inde deyim olduğu saptanmıştır. Çocukların deyimleri anlamada zorluk çektiği, çizdikleri resimlerde okunan resimlerini çizerken öykü kitabının resimlerinden ve deyim cümlede geçen açıklamasından etkilendikleri görülmüştür. Buna göre, çocuk kitaplarında geçen deyimlerin anlamlarını açıklayan ifadeler yer verilmeli ve kitaplardaki resimler deyimlerin anlamlarını destekleyen nitelikte olmalıdır. Öykü kitaplarında deyimlerin sınırlı tutulması, çocukların bilişsel seviyeleri dikkate alınarak günlük hayatta karşılaşılabileceği deyimlere yer verilmesi önemlidir. Hazırlanan kitapların çocuk edebiyatı, okul öncesi eğitimi ile çocuk gelişimi ve eğitimi alanı uzmanlarının kontrolünden geçmesi yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Kitapları, Deyimler, Çocuk Resimleri

Giriş

Çocuk edebiyatı 2-14 yaş arasındaki çocukların hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsamaktadır (Oğuzkan, 2006). Çocuk kitaplarının birçok yararı olduğu bilinmektedir; çocuğun bilişsel, dil, sosyal-duygusal gelişimine katkıda bulunmakta; kelime dağarcığını, hayal gücünü ve belleğini geliştirmekte; dinleme becerisi kazandırmakta, kitaptaki resimler sayesinde çocuk duyduğu sözcükleri somutlaştırmaktadır. Ayrıca erken çocukluk döneminde çocuk kitaplarında ele alınan konu, tema, dil, anlatım biçimi çocuğun anlama ve kavramasını geliştirmede çok etkili olduğu bilinmektedir (Tür ve Turla, 1999; Yalçın ve Aytaş, 2003). Okul öncesi dönem çocukları bilişsel ve sosyal-duygusal alandaki hızlı değişimi ile çevresini keşfetme ve çevresi üzerinde bir kontrol kazanmaya başlamaktadır. Ancak,

çevresindeki olayları gerçeğe uygun şekilde yorumlayamamaktadır. Çocuklar duygu ve düşüncelerini açıklamakta güçlük çektikleri gibi, o duygu ve düşünceleri de gerçekle bir tutmaktadır. Olayları kendini merkezde görerek değerlendirmektedir. Soyut kavramları anlamada güçlük çekmektedir. Dolayısıyla, atasözlerini, deyimleri ve fıkraları anlamakta zorlanmaktadır. Her şeye somutlaştırarak bir anlam vermeye çalışmaktadır (Ekşi, 1999 s. 93; Yörükoğlu, 1999 s.47; Şimşek, 2002). Bu nedenle çocuk kitaplarında tema, açık ve kesin olmalıdır. Temanın belirsiz olması durumunda çocuğun sonuca gitmesi oldukça zorlaşmaktadır. Tema farklı yorumlara neden olacak şekilde verildiğinde her çocuk aynı sonucu çıkaramayabilmektedir (Tür ve Turla, 1999; Oğuzkan, 2006 s. 378).

Deyim sözcüğü Güncel Türkçe Sözlük (TDK, 2018)'te "genellikle gerçek anlamından çok az ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir" olarak tanımlanmaktadır. Aksoy (2013) deyimleri on ayrı kategoride toplamıştır: Anlatım özgünlüğü bulunanlar, İki yargılı ve uyaklı olanlar, Öykücük ve konuşma biçiminde olanlar, Bir olayı imleyenler, İnanışa ve geleneğe dayananlar, Bir kavramın kalıbı olanlar, Özel biçimleriyle kurulmuş olanlar, Eksilteli anlatımlar, İkilemeler ve Özel yardımcı eylemliliklerle kurulanlar. Deyimler aracılığıyla az sözle çok şey ifade edilmektedir. Çocukların iç dünyası, duygu durumu resimler aracılığıyla somutlaşarak açığa çıkmaktadır. Çocukların kendileri, başkaları ve çevreleri hakkındaki duygularını, düşüncelerini ve algılamalarını anlamak için çizdikleri resimler bir araç niteliği taşımaktadır (Malchiodi, 2005 s.18; Yavuzer, 2012 s.13).

Çocuk resminin gelişimi, çocuğun bireysel gelişimine bağlıdır. Çocukların çizdiği resimler, bilişsel gelişimlerine paralel olarak çeşitli evrelerden geçmektedir. Ortaya atıldığı günden beri doğrulanan bu varsayımı öne süren ilk kişi Laquet'dir (Davidov, 2014). Yine de hemen hemen her çocuk aynı yaş civarında, aynı evrelerden geçmektedir. Bu evreler sırasıyla, Karalama Dönemi (2-4 Yaş); Şema Öncesi Dönem (4-7

Yaş); Şematik Dönem (7-9 Yaş); Gerçekçilik Dönemi (9-12 Yaş) ve Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 Yaş)'dir (Halmatov, 2015; Yavuzer, 2012). Farklı kültürlerde yatışmış olmalarına rağmen, her çocuğun resimleri "karalama", "kafadan bacak" aşamalarından geçmektedir. Hem ince motor gelişimi hem de algısal ve zihinsel gelişimine paralel olarak çocukların çizimleri yaşları büyüdükçe daha ayrıntılı, oranlı ve gerçekçi olmaya başlamaktadır. Şema öncesi dönem özellikle de sembolik düşüncenin, bağlantıları görme ve sınıflandırma yeteneğinin, sayıları anlama yeteneğinin arttığı son dönemi olan işlem öncesi dönemin bir parçasıdır (Halmatov, 2015).

Bilişsel kuramın öncüsü Piaget'in bilişsel gelişim basamaklarından işlem öncesi dönem; iki yedi yaş arasını kapsamaktadır. Bu dönemde bilişsel temsilde hızlı ilerlemeler görülmektedir. Aynı zamanda dil de çok hızlı gelişmektedir. Bu dönemdeki çocukların çizimleri, karalamalardan giderek gerçekçi biçimlere doğru ilerlemektedir (Santrock, 2015).

Piaget, çizimi dış dünyayı temsil etme çabası olarak görmüş, bu nedenle çizimleri zihinsel imgelerin ortaya çıkışı olarak değerlendirmiştir (Yavuzer, 2012 s. 25). Çocuk kitapları, çocukların hayal dünyalarına hitap ettiği kadar dil gelişimlerine de önemli katkılar sunmaktadır. Kitaptaki söylemlerin niteliği çocukların yaş ve algılama düzeylerine uygun olmalıdır (Oğuzkan, 2006 s. 378). Pektaş (2015)'e göre, günlük hayatta sıkça yer verilen tekerlemeler, oyunlar, atasözleri, deyimler çocuklar için zengin uyaran çevresi oluşturmaktadır ve çocuk kitaplarının bu uyaranlara yer vermesi önemlidir. Ancak çocukların günlük yaşamında çok sık yer alan ve çocuk kitaplarında da yer verilen deyimler çocuklar için soyut kavramlardır. İşlem öncesi dönemdeki çocuklar için de deyimler soyut anlamlar içermektedir. Okul öncesi dönem çocuk kitapları içerisinde kullanılan deyimlere ne sıklıkla yer verildiği, hangi yayın evinin ne sıklıkla deyim kullandığı, farklı yıllara göre kitaplarda deyimlerin yer alma durumunun incelenmesi önemlidir.

Literatür incelendiğinde, çocuk kitaplarını fiziksel özelliklerine göre inceleyen (Gönen, Uludağ, Tanrıbuyurdu ve

Tüfekçi, 2014; Demircan, 2006; Körükçü, 2012; Turan ve Ulutaş, 2016) ve çocuk kitaplarında dil sanatlarını inceleyen (Aktaş, 2015; Erdoğan Horasan ve Göre, 2015; Koçak, 2018; Kuru, 2017; Pektaş, 2015; Temizyürek ve Çevik, 2014; Uçgun ve Çetinkaya, 2016; Uzuner Yurt, 2016) çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir. Çocuk kitaplarının dil özellikleri ve çocukların bu dili algılama düzeyleri de araştırılması gereken bir konudur. Araştırmacıların (Aktaş, 2015; Temizyürek ve Çevik, 2014; Erdoğan Horasan ve Göre, 2015; Uçgun ve Çetinkaya, 2016; Kuru, 2017; Uzuner Yurt, 2016; Koçak, 2018) farklı yaş gruplarına hitap eden çeşitli yazarlara ait çocuk öykü kitaplarını inceledikleri çalışmalarında, deyimlere ne kadar yer verildiği üzerinde durulmuştur. Ancak, doğrudan erken çocukluk dönemi çocuk öykü kitaplarında yer alan deyimlere odaklanan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda erken çocukluk dönemi çocuk öykü kitaplarındaki deyimleri farklı değişkenlere göre inceleyen ve betimleyen bu çalışmanın ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada çocukların okul öncesi öykü kitaplarında yer alan deyimleri nasıl algıladıkları çizdikleri resimler aracılığıyla incelenmiştir. Buna göre bu çalışmanın amacı, erken çocukluk dönemi resimli çocuk öykü kitaplarında yer alan deyimlerin neler olduğu ve okul öncesi çocuklarının bu deyimleri nasıl algıladıklarını çizdikleri resimler ile incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1-Okul öncesi dönem öykü kitaplarında hangi deyimlere yer verilmiştir?

2-Okul öncesi dönem çocukları incelenen kitaplarda yer alan deyimleri resimlerine nasıl yansıtmıştır?

Yöntem

Bu araştırma bir nitel çalışmadır. Nitel araştırma, bir olay hakkında birçok veri kaynağını kullanarak keşif yapma, bilgiyi elde etme sürecidir. Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yoluyla sürdürülmüştür. Görüşmeler,

gözlemler, dokümanlar ve görsel-işitsel materyaller, temel nitel bilgi kaynaklarıdır (Creswell, 2013). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel çalışmalarda doküman inceleme, tek başına kullanılabilen bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer yöntemlerle birlikte de kullanılabilir (Mayring, 2011). Araştırmanın resim çizme olan ikinci aşaması ise görsel fenomenolojik desende tasarlanmıştır. Görsel fenomenoloji bireylerin bir olguya ya da olaya yönelik oluşturduğu anlamların görsel bakış açısıyla yapılandırılmasını temel almaktadır. Görsel fenomenolojik çalışmada deneyimlenen olgunun görsel yolla yorumlanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Bedir Erişti, 2016 s.165). Buna göre, araştırmanın görsel fenomenleri ise çocukların “canı sıkılmak”, “uykuya dalmak” ve “omuz silmek” deyimlerini yansıttıkları resimlerdir.

Çalışma Materyali ve Çalışma Grubu

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama olan doküman incelemesi için çalışma materyali, ikinci aşama olan görsel fenomenoloji için çalışma grubu belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma materyalini Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümü’nde yer alan 121 adet 3-6 yaş öykü kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada, maksimum çeşitliliği sağlamak için olabildiğince farklı yayınevine ve çeşitli yazarlara ait öykü kitaplarına erişilmesi planlanmış, bu nedenle bir kütüphanenin çocuk bölümünde yer alan kitaplara başvurulmuştur. Maksimum çeşitlilik örnekleme; belirli çeşitlilik yelpazesinden durumlar seçerek ortak örüntüleri araştırmaya olanak tanır (Glesne, 2013). Bu doğrultuda çeşitli yayınevi ve birçok yazara ait toplam 354 öykü kitabı incelenmiş. Bu öykü kitapları ölçüt örnekleme yoluyla değerlendirilmiştir. Ölçüt örnekleme önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumların seçilmesini hedefleyen bir örneklem seçme tekniğidir (Patton, 2014). Bunlardan 121 kitap şu ölçütler kapsamında incelemeye alınmamıştır: a) 3-6 yaş grubu dışındaki kitaplar, b) masal türüne ait kitaplar, c) kitap künye bilgisi eksik çıkan kitaplar, d) yabancı dil ile yazılan kitaplar. Seri

kitaplardan ise *en fazla üç* kitap örnekleme alınmıştır. Kalan 233 kitaptan 121'inde deyimine ulaşılmış, 112 kitapta ise deyimine rastlanmamıştır.

Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Uygun örnekleme yöntemi araştırmacının zaman, para ve işgücü kaybını önlemek için en ulaşılabilir katılımcılardan başlayarak ihtiyaç duyulan büyüklükte örneklemini oluşturmasıdır (Büyüköztürk vd., 2013). Çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız bir anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubundan 7 kız 12 erkek olmak üzere toplam 19 çocuk oluşturmuştur. Çalışma grubunun sayısının belirlenmesinde veri doygunluğu ilkesi temel alınmıştır (Glesne, 2013).

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında incelenen tüm öykü kitapları, künye bilgileri temel alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kitap Kayıt Formu" içerisinde yer alan maddelere uygun olarak kaydedilmiştir. Kitap kayıt formu başlıkları şunlardır: kitap ismi, yayınevi, yazarı, yayın yılı, çeviri olup-olmadığı, kitabın içinde deyim geçme durumu, kitapta yer alan deyim, deyimden geçtiği kısımdan alıntı, deyimden geçtiği sayfa numarası. Kitaplar altı hafta süreyle araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Öykü kitaplarındaki deyimler belirlenirken Aksoy (2013)'un Deyimler Sözlüğü kitabı temel alınmıştır. Çocukların yaptıkları resimleri anlatmaları için «yarı yapılandırılmış görüşme formu» kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Ankara Adnan Ötüken İl halk Kütüphanesi Müdürlüğünden kitap incelemesi için izin alınmış, 3-6 yaş öykü kitapları rastgele örneklem toplama yöntemine göre seçilmiştir. Seçilen kitaplar "Kitap Kayıt Formu" üzerine uygun bir şekilde araştırmacı tarafından tek tek doldurulmuştur. Veriler pilot ve ana çalışma olmak üzere iki aşamada çocuklardan toplanmıştır. Pilot çalışma doküman incelemesi süreci devam ederken yapılmıştır. Çocukların sınıflarında bulunan kitaplardan içinde

deyim bulunan bir öykü kitabı sınıfa büyük grup halinde okunmuş, daha sonra çocuklardan öyküde geçen «küplere binmek» deyiminin resmini çizmeleri istenmiştir. Pilot çalışma sonucunda uygulama sırasında şu noktalara dikkat edilmesine, a) Çocukların öykü kitabının görsellerini daha iyi görebilmeleri için *yansıtıcı kullanılmasına*, b) Belirlenen öykü kitaplarının çocukların birbirlerinden en az düzeyde etkilenmeleri için *farklı sınıflarda iki grup halinde* okunmasına, c) Çocuklar deyimini nasıl algıladıklarının resmini yaparken ve yaptıkları resmi araştırmacılara anlatırken birbirlerinden etkilenmemeleri için *çocukların birbirlerinin resimlerini göremeyeceği yerlerde oturmasına*, d) Veri kaybına uğranmaması için, resmini kendinde saklamak isteyen çocukların resimlerinin izinleri alınarak *fotoğraf çekilmesine* karar verilmiştir.

Doküman incelemesinden elde edilen verilerin analizinden sonra, çocuğun somut olarak resme yansıtılabileceği öğeler barındıran ve frekansı en yüksek olan ilk 10 deyim belirlenmiştir. Bu deyimlerin yer aldığı öykü kitapları arasından kura yoluyla seçilen 3 kitap (Haylaz Köpek Pati, Herkesin Bir Yuvası Var, Flüt Çalan Köpek) 19 çocuğa üç hafta içerisinde haftada bir gün bir kitap olacak şekilde okunmuştur. Kitaplar çocuklara okunduktan sonra, çocuklardan kitap içerisinde geçen deyimini ne ifade ettiğini düşünmesi ve bunu resme aktarılması istenmiştir.

Verilerin Analizi

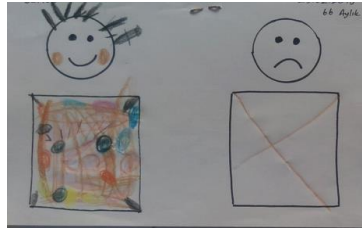
Bu araştırmada *öykü kitaplarında yer alan deyimler ve çocukların resimleri hakkında anlatıları* analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen 121 kitap “Kitap Kayıt Formu” içerisinde yer alan maddelere uygun olarak kaydedilmiştir. Kitaplarda bulunan deyimler içerik analizi kullanılarak araştırmacılar tarafından kategorilere ayrılmıştır. İçerik analizi metin içeriği toplama ve analiz etme tekniğidir (Neuman, 2012: 466). Bu kategoriler araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Deyimler duygu bildiren, eylem bildiren, durum bildiren, kişiliği yansıtan, eşyaya ait özelliği yansıtan deyimler olarak toplam beş kategori altında toplanmıştır. Daha sonra, bu kategorilerin altına Aksoy (2013) deyimler sözlüğünde yer alan deyimler

temel alınarak, incelenen öykü kitaplarında geçen deyimler yerleştirilmiştir. Araştırmacı yanlılığından uzaklaşmak için, elde edilen veriler üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanarak güvenilirlik düzeyi belirlenmiştir. Kitaplarda yer alan deyimler beş kategori altında toplanmıştır. İncelenen deyimler kategorilere göre üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplama formülüne göre (Miles ve Huberman, 1994) kodlayıcılar arası güvenilirlik %67 olarak bulunmuştur. Güvenirlik düzeyini artırmak için, tüm araştırmacıların bir araya geldiği bir değerlendirme toplantısı düzenlenerek, görüş ayrılığı olan maddelerde görüş birliğine ulaşmak için kategori altına yerleştirilen deyimler tartışılmıştır. Yapılan değerlendirme toplantısı sonrası, kodlayıcılar arası güvenilirlik düzeyi %89'a yükselmiştir.

Çocukların çizdikleri resimler görsel verilerdir. Bu nedenle resimler değerlendirilirken, göstergebilim yönteminden yararlanılmıştır. Göstergebilim analiz tekniği, görsel öğelerin ne olduğu ve neyi temsil ettiğini incelemeye olanak sağlar (Glesne, 2013: 258). Buna göre, çocukların “canı sıkılmak”, “uykuya dalmak” ve “omuz silmek” deyimlerini yansıttıkları resimler göstergebilim analiz tekniği ile analiz edilmiştir.

Etik İlkeler

Çocukların deyimleri nasıl algıladıklarına ait verilerin gönüllülük esasına dayalı olarak toplanması için “Aydınlatılmış Onam Formu” kullanılmıştır. Şekil 1’de Aydınlatılmış Onam

Formu örneği gösterilmiştir.

Şekil 1. Aydınlatılmış onam formu örneği

Çocuklara çalışma hakkında bilgi verilmiş, aydınlatılmış onam formu tanıtılmış, çalışmanın herhangi bir aşamasında çalışmayı bırakabilecekleri belirtilmiştir. Aydınlatılmış onam formu, ikiye ayrılmış bir tablo şeklindedir, tablonun bir tarafında gülen yüz diğer tarafında üzgün yüz çizimi yer almaktadır. Çocuklardan çalışmaya katılmak isteyenler gülen yüzü, istemeyenler üzgün yüzü boyamışlar ya da dilerlerse seçtikleri yüzün altına bir işaret koymuşlar veya resim çizmişlerdir. Aydınlatılmış onam formu yönergesi şu şekildedir “Çocuklar, sizlerle birlikte resimli bir öykü kitabı okuyacağız. Daha sonra bu kitapla ilgili sizlerden bir resim çizmenizi isteyeceğiz. Çizdiğiniz resim dilerseniz sizde kalabilir, dilerseniz bugünün hatırası olarak bize verebilirsiniz. Herhangi bir nedenle resim çizmeyi istemezseniz veya sıkılırsanız çalışmadan ayrılabilirsiniz. Çalışmamıza katılmak isteyenler gülen yüzün altındaki kutucuğu, katılmak istemeyenler üzgün yüzün altındaki kutucuğu boyayabilir, işaretleyebilir, resim yapabilir”. Çalışma sonunda çizdikleri resmi araştırmacılara vermek isteyip istemedikleri tek tek sorulmuş ve resmini kendinde saklamak isteyen çocukların çizimleri çocukların izinleri alınarak fotoğrafları çekilmiştir.

Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgular öykü kitaplarının ve çocukların resimlerinin incelenmesini kapsayan iki başlık altında verilmiştir.

Öykü Kitaplarına İlişkin Bulgular

İncelenen 121 kitapta yer alan deyimler, duygu bildiren, eylem bildiren, durum bildiren, kişiliği yansıtan, eşyaya ait özelliği yansıtan deyimler olarak toplam beş kategori altında toplanmıştır. Üç deyim bu kategorilerden herhangi birine yerleştirilememiş ve bu kitaplarda yer alan deyimler için diğer başlığı altında bir kategori oluşturulmuştur. Belirlenen deyim kategorileri, bu deyimlerin yer aldığı kitapların frekansları ve o kategorilerde yer alan kitap kodları Tablo1’de gösterilmiştir. Tablo ve metin içinde kitap K olarak kısaltılmıştır.

Tablo 1: Deyim kategorileri ve bu deyimlerin yer aldığı kitapların frekansları

Deyim Kategorileri	F	Kitap Kodu
Duygu Bildiren	57	K2, K9, K12, K22, K27, K42, K47, K49, K50, K51, K54, K56, K58, K59, K60, K61, K62, K63, K65, K67, K68, K71, K74, K84, K88, K111, K112, K119, K126, K131, K134, K141, K143, K149, K151, K155, K162, K164, K178, K179, K184, K187, K192, K195, K197, K203, K208, K210, K213, K214, K220, K221, K225, K226, K228, K231, K232
Eylem Bildiren	67	K2, K22, K23, K25, K26, K27, K29, K35, K37, K42, K44, K45, K50, K53, K54, K56, K57, K58, K59, K60, K61, K72, K77, K78, K83, K84, K85, K94, K106, K110, K112, K115, K117, K129, K131, K132, K134, K141, K142, K145, K149, K151, K154, K155, K163, K165, K166, K167, K169, K170, K177, K179, K183, K184, K186, K187, K194, K195, K199, K201, K203, K204, K212, K213, K222, K224, K231
Durum Bildiren	47	K1, K2, K27, K34, K35, K45, K46, K49, K50, K54, K58, K59, K62, K84, K88, K100, K111, K112, K123, K130, K131, K134, K137, K141, K142, K146, K149, K154, K168, K171, K176, K177, K179, K182, K183, K195, K197, K213, K221, K222, K231, K233
Eşyaya Ait Özellikler Bulunduran	3	K138, K147, K208
Kişiliği Yansıtan	4	K25, K58, K96, K213
Diğer	3	K96, K106, K114

Tablo 1'e göre içerisinde duygu bildiren deyim bulunan 57, eylem bildiren 67, durum bildiren 47, eşyaya ait özellikler bulunduran 3, kişiliği yansıtan 4 ve kategorileştirilemeyen 3 kitap olduğu görülmektedir.

Tablo 2’de duygu bildiren deyimler ve yer aldığı kitaplar verilmiştir. Frekansı iki ve daha az olan deyimlere tabloda verilmemiştir.

Tablo 2: Duygu bildiren deyimler ve yer aldığı kitaplar

Duygu Bildiren Deyimler	Kitap Sayısı	Kitap Kodu
Canı Sıkılmak	11	K47, K63, K68, K71, K131, K151, K178, K192, K220, K225, K226
Hoşuna Gitmek	9	K61, K62, K119, K134, K141, K149, K162, K214, K221
Gözlerine İnanamamak	8	K88, K111, K134, K162, K187, K221, K226, K228
İç Çekmek	7	K27, K50, K54, K58, K111, K179, K195
Canı Çekmek	5	K50, K60, K65, K179, K203
Omuz Silmek	4	K56, K59, K131, K221
Ağzı Kulaklarına Varmak	4	K27, K56, K179, K210
Surat Asmak	3	K74, K126, K192
Tadını Çıkarmak	3	K22, K47, K184
Yüzünü Buruşturmak	3	K2, K50, K74

Tablo 2’ye göre duygu bildiren deyimler kategorisinde 57 öykü kitabı olduğu ve bu kitaplarda 42 deyim yer aldığı görülmektedir. Duygu bildiren deyimler kategorisinde ‘canı sıkılmak’ deyimini 11 kitapta yer almıştır. Canı sıkılmak deyiminin anlamı Deyimler Sözlüğü (Aksoy, 2013)’nde “1- Yapacak işi olmadığından içinde bir sıkıntı duymak, 2- Bir olaya üzülmek, 3- Bir kimseye öfkelenmek” şeklinde açıklanmaktadır. Öykü kitaplarında yer alan bu deyim için bulgular şu şekildedir:

“bir süre sonra canı sıkılmıştı” (Taşlangozun Masalı- K47)

“evet babacığım benim de canım çok sıkılıyordu zaten” (Pengu Kırmızı Araba-K71)

“Canım sıkılıyor benim!” (Komşumuz Macide Teyze- K131)

Tablo 3'te eylem bildiren deyimler ve yer aldığı kitaplar verilmiştir. Frekansı iki ve daha az olan deyimlere tabloda verilmemiştir.

Tablo 3: Eylem bildiren deyimler ve yer aldığı kitaplar

Eylem Bildiren Deyimler	Kitap Sayısı	Kitap Kodu
Uykuya Dalmak	18	K57, K60, K83, K94, K106, K110, K112, K131, K149, K155, K167, K170, K177, K186, K194, K203, K204, K231
Gözden Kaybolmak	5	K22, K23, K35, K8, K129
Alay Etmek	3	K94, K117, K142
Yola Koyulmak	3	K72, K85, K141

Tablo 3'e göre eylem bildiren deyimler kategorisinde 67 öykü kitabı olduğu ve bu kitaplarda 54 deyim yer aldığı görülmektedir. Eylem bildiren deyimler kategorisinde 'uykuya dalmak' deyimini 18 kitapta yer almıştır. Uykuya dalmak deyiminin anlamı Deyimler Sözlüğü (Aksoy, 2013) "1- Kendini tutamayarak bir süre uyumak, 2- Çevrede olup bitenlerle ilgilenmez olmak" şeklinde açıklanmaktadır. Öykü kitaplarında yer alan bu deyim için bulgular şu şekildedir:

"Sabah olmuştu ve iki kardeş yine kitap okurken uykuya dalmış ve aynı rüyada buluşmuşlardı" (Gülücükler Ülkesi-K57)

"Erkek kardeş üzerinde uçak işlemesi bulunan yorganı altında uykuya dalıyordu" (Brenstaen Ayıları Annenin Yeni İş-i- K83)

"Uzay zaten çok yorulmuştu, hemen uykuya daldı" (Ev Korsanı-K94)

Tablo 4'te durum bildiren deyimler ve yer aldığı kitaplar verilmiştir. Frekansı ikiden az olan deyimlere tabloda verilmemiştir.

Tablo 4: Durum bildiren deyimler ve yer aldığı kitaplar

Durum Bildiren Deyimler	Kitap Sayısı	Kitap Kodu
Hak Vermek	3	K88, K222, K233
Ucuz Kurtulmak	3	K1, K2, K123

Aklına Yatmak	2	K134, K183
İşe Yaramak	2	K49, K213

Tablo 4'e göre durum bildiren deyim kategorisinde 47 öykü kitabı olduğu ve bu kitaplarda 41 deyim yer aldığı görülmektedir. Durum bildiren deyimler kategorisinde 'hak vermek' ve 'ucuz kurtulmak' deyimlerine üçer kitapta rastlanmıştır. Deyimler Sözlüğü (Aksoy, 2013); hak vermek deyimini "haklı olduğunu, doğru yolda bulunduğunu kabul etmek", ucuz kurtulmak deyimini ise "tehlikeli bir durumdan az bir zararla sıyrılmak" olarak açıklamaktadır. Öykü kitaplarında yer alan bu deyim için şu şekildedir:

" 'hmm çok mantıklı o halde yarın Necati Bey'in tarlaya gelmesini bekleyelim' diyerek eşine hak verdi" (Köstebeğin Planı-K88)

"Hayvanlar Kımıl'ın sözlerine hak vermişler" (Kokarca Arkadaşlarını Bulabilecek mi?-K222)

"Sarman hak verdi" (Küçük Kaz Cambaz İstanbul'da-K233)

Ucuz kurtulmak deyimine ise öykü kitaplarında "siz olmasaydınız bu felaketten bu kadar ucuz kurtulamazdık" (Doğa Bize Küsmüş-K1); "açgözlülüğü yüzünden başına gelen kazalardan ucuz kurtuldu" (Açgözlü Güvercin-K123) şeklinde rastlanmıştır.

Eşyaya ait özellikler bulunduran deyimler paha biçmek (K208), değiş tokuş (K147) ve elden ele dolaşmak (K138) deyimleridir. Deyimler Sözlüğü (Aksoy, 2013)'nde; elden ele dolaşmak deyimini "uyandırdığı ilgi dolayısı ile birçok kimsece alınıp bakılmak ya da kullanılmak", değiş tokuş deyimini "bir şey verip yerine başka bir şey almak, mübadele", paha biçmek deyimini ise "bir değer oranlamak, bir şeyin- kendi ölçüsüne göre- şu değerinde olduğunu söylemek" şeklinde açıklanmaktadır. Öykü kitaplarında yer alan bu kategoriye ait deyimlere ait bulgular şu şekildedir:

"Kavanoz elden ele dolaştı" (Kırmızı Örümcek-K138)

"bisikletle scooterı her gün değiş tokuş edeceğiz" (Franklin ve Scooter-K147)

“fillerin dişleri paha biçilmezdir” (Smoofty ve Biboo Fildişi Avcılarına Karşı- K208)

Kişiliği yansıtan deyimler çenesi düşük (K213), baş belası (K96), aklını kaçırmak (K58) ve açgözlü olmak (K25) deyimleridir. Deyimler Sözlüğü (Aksoy, 2013)’nde; açgözlü olmak deyimini “mala ya da yiyecek, içecek şeylere doymak bilmeyen, hırsı doymaz”, aklını kaçırmak deyimini “1- Delirmek, 2- Delice işler yapmak”, baş belası deyimini “bir kimseye musallat olup sıkıntı veren ve ya bir türlü uzaklaştırılamayan kişi”, çenesi düşük deyimini ise “çok ve gereksiz konuşan, susma bilmeyen” şeklinde açıklanmaktadır. Öykü kitaplarında yer alan bu kategoriye ait deyimlere ait bulgular şu şekildedir:

“Bu kadar açgözlü oldukları için kendilerine çok kızdılar” (Kestaneli Pasta-K25)

"Bu kez Küçük Sebze aklını kaçırdığına kesinlikle emin olmuştum" (Samsam Ava Giden Avlanır-K58)

“Sadece odaları değil kız kardeş ve erkek kardeşin kendileri de birer baş belası olmaya başlamışlardı” (Berenstain Ayıları Dağınık Oda-K96)

“offf ne çenesi düşükmüş, üstelik korkulacak bir şey de yokmuş” (Ufak ile Tefek- K213)

Çocukların Resimlerine İlişkin Bulgular

Bu çalışma pilot ve ana çalışma olmak üzere iki aşamalıdır. İlk olarak pilot çalışma yapılmış ve ana çalışmada dikkat edilmesi gerekenler belirlenmiştir.

Pilot Çalışma

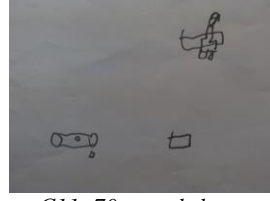
Pilot çalışmada, çocukların sınıflarında bulunan kitaplardan içinde «küplere binmek» deyimini bulunan bir öykü kitabı sınıfa büyük grup halinde okunmuş, daha sonra çocuklardan öyküde geçen «küplere binmek» deyiminin resmini çizmeleri istenmiştir. Örneklerde çocuk Ç sözcüğü ile kısaltılmıştır.

Ç15: 73 ay, kız

Ç8: 69 ay, erkek

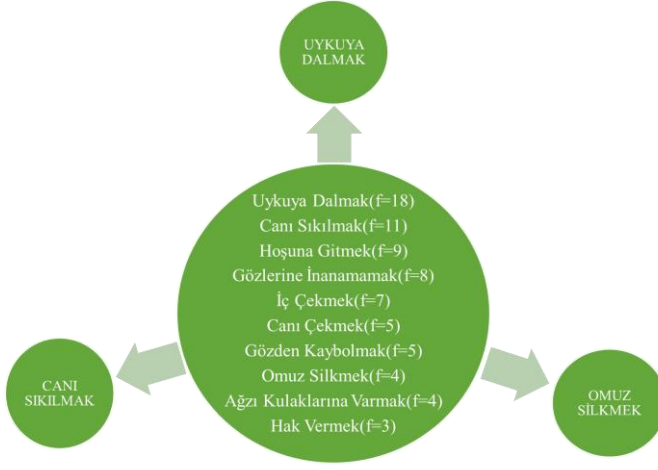
Ç11: 70 ay, erkek

Resim 1. Pilot çalışma resim örnekleri

Resim 1 incelendiğinde, Ç15'in bir ayı çizdiği görülmektedir. Ç15 resmini "Buradaki ayı kızmış bağırtıyor, küplere binmek kızgın olmak demek" şeklinde açıklamıştır. Ç8'in yaptığı resimde ayı görülmektedir. Ç8 resmini "kükreyen bir ayı çizdim, küplere binmek kükremek demek" olarak açıklamıştır. Ç11'in resminde ayı ve ağaç kütüğü olduğu görülmektedir. Ç11 "küplere binmek küpün üzerine çıkmak demek. Burada ayı ağacı kesiyor, onlardan küp yapmış sonrada üzerine çıkıyor" şeklinde resmini açıklamıştır. 'Küplere binmek' deyiminin uygulamasında, 7 çocuk öyküden etkilenip deyimın sözlükte geçen anlamını yansıtırken bir çocuk ise kitaptan bağımsız olarak ağaçtan küp yapıp üstüne oturan bir ayı resmi çizmiştir.

Ana Çalışma

İçerik analizi yapılan kitaplar içerisinde çocuğun somut olarak resme yansıtılabileceği frekans değeri en yüksek 10 deyim belirlenmiştir. Belirlenen deyimler içerisinde kura yoluyla üç deyim seçilmiştir. Bu deyimler "omuz silmek", "uykuya dalmak", "canı sıkılmak"tır. Seçilen deyimlerden omuz silmek ve canı sıkılmak deyimleri duygu bildiren deyimler kategorisinde, uykuya dalmak deyimini ise eylem bildiren deyimler kategorisinde yer almaktadır. Frekansı en yüksek 10 deyim ve kura yoluyla seçilen deyimler Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: Frekans en yüksek 10 deyim ve kura yoluyla seçilen deyimler

Omuz silkmek deyimini 4 kitapta ve uykuya dalmak deyimini 18 kitapta, canı sıkılmak deyimini 11 kitapta geçmektedir. Bu kitaplardan tekrar kura yoluyla birer kitap seçilmiştir. Belirlenen kitaplar omuz silkmek deyiminin yer aldığı “Haylaz Köpek Pati”, uykuya dalmak deyiminin yer aldığı “Herkesin Bir Yuvası Var” ve canı sıkılmak deyiminin yer aldığı “Flüt Çalan Köpek” tir. Belirlenen üç deyim geçtiği öykü kitapları üç farklı günde araştırmacılar tarafından projeksiyon cihazı kullanılarak çocuklara anlatılmıştır. Daha sonra çocuklardan bu deyimlerden anladıklarının resimlerini yapmaları istenmiştir. Çocukların resim çizerken birbirinden etkilenme oranlarını en aza indirmek için, çalışmalar iki ayrı grup halinde iki farklı sınıfta yapılmıştır. Omuz silkmek deyiminin uygulamasına 17 çocuk katılmıştır. Ç14, Ç18 o gün okula gelmemiş, Ç9 resmini vermek istememiştir. Uykuya dalmak deyiminin uygulamasına yönelik çalışmaya 14 çocuk katılmıştır. Ç4, Ç5, Ç6, Ç16, Ç18 katılmak istememiş; Ç9 resmini vermek istememiştir. Canı sıkılmak deyiminin uygulamasına yönelik çalışmaya 17 çocuk katılmıştır. Ç3 ve Ç4 katılmak istememiş; Ç6, Ç9, Ç18 de resmini vermek istememiştir.

Tablo 5’te çocukların omuz silkmek deyiminin ne demek olduğuna ilişkin yanıtları verilmiştir.

Tablo 5: Çocukların omuz silkmek deyiminin anlamına ilişkin yanıtları

Çocukların Yanıtları	Çocuk Sayısı	Çocuk Kodları
Anlamını Bilmiyorum	4	Ç6, Ç12, Ç13, Ç16
Kolları Bağlamak	3	Ç1, Ç8, Ç19
Omuz silkme hareketi yaparak göstermek	2	Ç11, Ç15
Yalan Söylemek	2	Ç4, Ç7
Küsmek	1	Ç17
Matkapla delmek	1	Ç9
Seğirtmek	1	Ç5
Bilmiyorum demek	1	Ç2

Tablo 5'e göre çocukların "omuz silkmek" deyimine yükledikleri anlamların 8 kategoriden oluştuğu görülmektedir. Bu tabloya göre omuz silkmek deyimini birer çocuk "bilmiyorum demek", "seğirtmek" "matkapla delmek" ve "küsmek" olarak ifade etmişler. İki çocuk "yalan söylemek" olarak açıklarken; iki çocuk da omuzlarını yukarı aşağıya hareket ettirerek göstermiştir. Üç çocuk "kolları bağlamak" olduğunu belirtirken ve 4 çocuk da anlamını bilmediğini söylemiştir. Bu tabloya göre çocukların omuz silkmek deyimine verdikleri cevaplar içerisinde frekansı en yüksek olan "anlamını bilmiyorum" cevabı olduğu görülmektedir (f:4).

Yapılan ilk uygulama 'Haylaz Köpek Pati' kitabında geçen omuz silkmek deyimine yöneliktir. Kitapta deyim olduğu cümle şu şekilde geçmiştir: "'odam dağınık değil' diye omuzlarını silkerek inat etti maviş" deyimini geçtiği sayfada öykünün karakteri bulunmaktadır. Kitapta maviş karakteri kollarını bağlamış ve üzgün bir yüz ifadesiyle çizilmiştir.

Ç12: 71 ay, kız

Ç16: 74 ay, kız

Ç8: 69 ay, erkek

Ç15: 73 ay, kız

Resim 2. Omuz silkmek deyimine ilişkin resim örnekleri-I

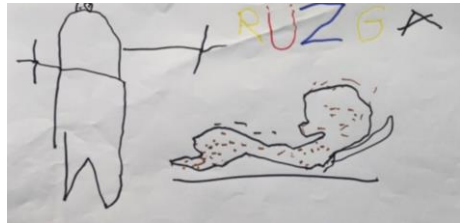
Resim 2’de Ç12’nin mavi kıyafetli, omuzları belirgin olan bir kız figürü çizmiştir. Bu figürün gözlerinden yaş geldiği ama güldüğü görülmektedir. Ç12 resmini “*Maviş omuz silkiyor*” olarak açıklamıştır, ama omuz silkmenin anlamını bilmediğini ifade etmiştir. Ç16 omuzları belirgin bir kız figürü çizmiştir. Ç16 resminde “*Maviş’i çizdim, Maviş omuz silkiyor. Omuz silkmek ne demek bilmiyorum*” şeklinde ifade etmiştir. Ç8’in resminde kolları çapraz duran bir insan figürü görülmektedir. Ç8 resmini “*Maviş’i çizdim, omuz silmek kolları bağlamak demek*” olarak açıklamıştır. Ç15’in omuzları belirgin ve üzgün bir yüz ifadesi olan kız figürü çizdiği görülmektedir. Ç15 resmini “*burada Maviş omuz silkiyor, omuz silmek omuzlarını oynatmak demektir.*” şeklinde açıklarken aynı zamanda omuzlarını aşağı yukarı oynatarak araştırmacıya göstermiştir.

Ç11: 70 ay, erkek

Ç4: 66 ay, kız

Ç5: 67 ay, erkek

Resim 3. Omuz silkmek deyimine ilişkin resim örnekleri-II

Resim 3 incelendiğinde, Ç11'in insan figürü çizdiği görülmektedir. Ç11 resminde Maviş'i omuz silkerken çizdiğini ve belli olması için omuzları ayrıca kırmızı ile çizdiğini belirtmiştir. Omuz silmek deyimini "kolları aşağı yukarı yapmak demek. Oyun gibi düşündüm." şeklinde ifade etmiştir. Ç4'ün resminde mavi renkle çizilmiş iki insan figürü görülmektedir. Ç4 resmini "Resimde dağınık bir yatak, üzgün anne, mutlu Maviş var. Omuz silmek temizledim diye yalan söylemek." şekilde açıklamıştır. Ç5'in resminde bir insan figürü ve hareket halinde bir köpek görülmektedir. Ç5 resmini "omuz silmek seğirtmek demek, pati etrafı dağıttığı için burada seğirtiyor" olarak açıklamıştır. Çocukların çizimlerinde kolları bağlı insan figürü yapılan üç resim vardır. Bu çocukların öykü kitabındaki resimden etkilendiği söylenebilir. Ayrıca üzgün surat çizimi yapan üç çocuk vardır. Bu çocuklar da aynı şekilde öykü kitabındaki karakterin yüz ifadesinden etkilendiği söylenebilir. Öykü kitabındaki resimden ve olay örgüsünden bağımsız olarak beş çocuk resminde omuzları belirgin bir insan figürü çizdiği görülmektedir. Bunlardan iki çocuk omuz silmek deyimini bilmediğini belirtmesine rağmen çizdiği figürün omuzları belirgindir. Resimlerinde omuzları belirgin olan insan figürü çizilen beş çocuğun omuz silmek deyimindeki kelimelerden yola çıkarak resimlerini çizdiği söylenebilir.

Tablo 6'da çocukların uykuya dalmak deyiminin ne demek olduğuna ilişkin yanıtları verilmiştir.

Tablo 6: Çocukların uykuya dalmak deyiminin anlamına ilişkin yanıtları

Çocukların Yanıtları	Çocuk Sayısı	Çocuk Kodları
Uyumak	6	Ç2, Ç8, Ç9, Ç10, Ç12, Ç19
Rüya Görmek	3	Ç7, Ç14, Ç15
Gece Olmak	1	Ç17
Yatmak	1	Ç13
Havuzda Dalmak	1	Ç11
Uyumaya Gitmek	1	Ç1

Tablo 6'ya göre çocukların uykuya dalmak deyimine yüklediği anlamlar 6 kategoriden oluşmaktadır. Bu tabloya göre 'uyumak' anlamında 6, 'rüya görmek' anlamında 3 çocuk resmine ulaşılmıştır. Çocukların çoğu (f:6) uykuya dalmak deyimini 'uyumak' olarak anlamlandırmaktadır.

Ç12: 71 ay, kız

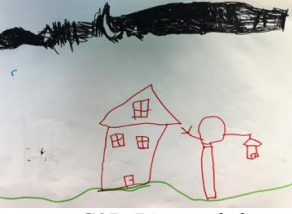
Ç19: 74 ay, erkek

Ç14: 72 ay, erkek

Resim 4. Uykuya dalmak deyimine ilişkin resim örnekleri-I

Resim 4 incelendiğinde, Ç12'nin kırmızılı, mor kapılı, kahverengi bir ev görülmektedir. Ç12, çizdiği kız çocuğu figürünün kuş ve kuş evi hayal ettiğini ifade etmiştir. Yavuzer (2012)'e göre çocuk resimlerinde realistik egemendir. Köpeği koşarken, yaprağı düşerken çizilmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Uygulamada Ç12 kodlu çocuk 'Herkesin Bir Yuvası Var' adlı kitapta geçen 'uykuya dalmak' deyiminden anladığını çizerken öyküde geçen karakteri, evi ve rüyasını resminde göstermiştir. Herkesin Bir Yuvası Var kitabında uykuya dalmak deyimini şu şekilde geçmektedir: "Acaba kuşlar ne zaman gelir bu eve?" diye düşündü Zeynep. Sonra kitabını okumaya başladı. Bir süre kitabını okudu, sonra ışığı kapatıp derin bir uykuya daldı." Bu cümleden hareketle Ç12 yaptığı resmi şu şekilde anlatmıştır: "Kız, kuş evini düşününce uykusu gelmiş. O yüzden esniyor. Uykuya dalmak uyumak demek" Okunan öykü kitaplarından sonra yapılan resimler de kitapta geçen öyküyü yansıtmaktadır. Uygulamada kullanılan öykü kitaplarında bulunan karakterlerin, olay örgüsünün çocukların resimlerine yansıdığı görülmektedir.

Ç17: 74 ay, erkek

Ç13: 72 ay, erkek

Ç11: 70 ay, erkek

Resim 5. Uykuya dalmak deyimine ilişkin resim örnekleri-II

Resim 5 incelendiğinde, Ç17'nin kırmızı renkle çizilmiş ev ve ağaç olduğu görülmektedir. Sayfanın üstünü siyaha boyadığı ve ay ile yıldız çizdiği görülmektedir. Ç17 resmini "uykuya dalmak gece olmak. Resimde kuş yuvası ve ağaç var." şeklinde açıklamıştır. Ç13'ün resminde bir insan figürü olduğu görülmektedir. Ç13 resmini şu şekilde açıklamıştır "uykuya dalmak yatmak demek. Çok iş yapmış, yorulmuş, yatmış." Resminde yatak ve kız çizdiğini belirtmiştir. Ç11'in resminde insan figürü olduğu görülmektedir. Ç11 "uykuya dalmak havuza dalmak demek. Resimde çocuk suyun üstünde uyumaya hazır." şeklinde resmini açıklamıştır. İkinci uygulama 'Herkesin Bir Yuvası Var' kitabında geçen uykuya dalmak deyimine yönelik yapılmıştır. Kitapta deyim "Bir süre kitabını okudu, sonra ışığını kapatıp derin bir uykuya daldı" cümlesinde geçmektedir. Deyimin geçtiği sayfada öyküde yer alan kuş yuvasının resmi vardır. Kitaptaki resimden etkilenerek çiziminde kuş yuvasına yer veren üç çocuk bulunmaktadır. Öykü kitabında yatak resmi ve kelimesi geçmemesine rağmen yatak çizimi yapan sekiz çocuk görülmektedir. Bu sekiz çocuk resmini 'uykuya gitmek, uyumak, yatmak, rüya görmek' ifadelerle açıklamışlardır. Günlük hayatta kullanılan ve anlamını bildikleri uykuya dalmak deyimini sözlükte geçen anlamında çizimlerine yansıtıkları görülmektedir. Öykü kitaplarında sık geçen bir deyim olduğu için çocuklardan 'bilmiyorum' yanıtı alınmamıştır. İki çocuk resmine deyimini rüya görmek olarak yansıtmıştır. Kitaptaki karakterin uykuya daldıktan sonra rüya görmesinden etkilenerek ve rüyanın uykuda görüldüğünü

bildikleri için uykuya dalmak deyimini rüya görmek şeklinde açıklamışlardır. Çocuklardan biri çiziminde suya dalan insan figürü çizmiş ve şöyle açıklamıştır: “burada çocuk suyun üstünde uyumaya hazır”. Bu ifadeden yola çıkarak çocuğun kelimeleri somut anlamıyla çizdiği söylenebilir. Çizimini gece olmak şeklinde açıklayan çocuk ise resminde siyah bir gökyüzü, ay ve yıldızlar çizmiştir. Çocuğun kendi yaşamından hareketle uyku vakitlerinin gece saatlerinde olmasından etkilendiği söylenebilir.

Tablo 7’de çocukların canı sıkılmak deyiminin ne demek olduğuna ilişkin yanıtları verilmiştir.

Tablo 7: Çocukların canı sıkılmak deyiminin anlamına ilişkin yanıtları

Çocukların Yanıtları	Çocuk Sayısı	Çocuk Kodları
Hiçbir Şey Yapmamak	4	Ç2, Ç7, Ç11, Ç19
Koltukta Oturmak	3	Ç10, Ç14, Ç18
Sıkılmak	2	Ç5, Ç8
Anlamını Bilmiyorum	1	Ç16
Tehlikenin Yaklaşması	1	Ç17
“Öf” Demek	1	Ç15
Boş Boş Oturmak	1	Ç13
Durmak	1	Ç12
Sisli Havada Dolaşmak	1	Ç9
Oyun Oynayamamak	1	Ç6
Ceza	1	Ç1

Tablo 7’ye göre çocukların canı sıkılmak deyimine verdikleri anlamlar 11 kategoriden oluşmaktadır. Tabloya göre canı sıkılmak deyimini 'hiçbir şey yapmamak' anlamında çizdiğini ifade eden 4, 'koltukta oturmak' anlamında çizdiğini ifade eden 3, 'sıkılmak' anlamında çizdiğini ifade eden ise 2 çocuk olduğu görülmektedir. Canı sıkılmak deyimine 'ceza', 'oyun oynayamamak', 'sisli havada dolaşmak', 'durmak', 'boş boş oturmak', 'öf demek' ve 'tehlikenin yaklaşması' anlamlarını yükleyen birer çocuk ve anlamını bilmediğini söyleyen yine bir

çocuk vardır. Çocukların çoğu (f:4) canı sıkılmak deyimini 'hiçbir şey yapmamak' olarak anlamlandırmaktadır.

Ç2: 66 ay, kız

Ç10: 69 ay, kız

Ç8: 69 ay, erkek

Resim 6. Canı sıkılmak deyimine ilişkin resim örnekleri-I

Resim 6'da yer alan R2'ye ilişkin olarak Ç2 resmini şu şekilde açıklamıştır: "Maviş canı sıkıldığında flüt çalmış. Canı sıkılmak bir şeyler yapmamak demek." Ç10'un resminde insan ve hayvan figürü görülmektedir. Canı sıkılmak deyimini "koltukta oturmak demek. Yani canı sıkılmak demek." şeklinde ifade etmiştir. Ç8'in mavi renkle insan figürü çizdiği görülmektedir. Resmini şöyle açıklamıştır: "Resimdeki çocuk boş boş oturuyor. Canı sıkılmak, sıkılmak demek."

Ç17: 74 ay, erkek

Ç12: 71 ay, kız

Ç15: 73 ay, kız

Resim 7. Canı sıkılmak deyimine ilişkin resim örnekleri-II

Resim 7'de üç çocuğun çizimleri yer almaktadır. Ç17 resminde iyi ve kötünün olduğunu ve resimdeki adamın alevle düştüğünü söylemiştir. Ç17 "canı sıkılmak tehlikenin yaklaşması demek" şeklinde de deyimini anlamını açıklamıştır. Ç15 kodlu çocuğun resminde ağzı açık bir kız figürü çizdiği görülmektedir. Ç15 resmini şu şekilde açıklamıştır: "canı sıkılmak öf demek. Resimde çocuk öf diyor." Ç12'nin resminde kız ve köpek figürü görülmektedir. Ç12 deyimini "canı sıkılmak öylece durmak" şeklinde ifade etmiştir.

Ç9: 69 ay, erkek

Ç6: 67 ay, erkek

Ç1: 66 ay, erkek

Resim 8. Canı sıkılmak deyimine ilişkin resim örnekleri-III

Resim 8 incelendiğinde, Ç9 resminde motor ve araba çizdiği görülmektedir. Ç9 arabanın içinde de kendisi olduğunu ifade etmiştir. "Canı sıkılmak sisli havada dolaşmak demektir." şeklinde deyimini anlamını söylemiştir. Ç6 resimde gülümseyen bir baba, köpekler ve robot çizdiğini belirtmiştir. Ç6 "Canı sıkılmak demek oyun oynamak istediğinde oynayamamak." şeklinde deyimini anlamını açıklamıştır. Resimde üzgün bir insan figürü görülmektedir. Ç1 kodlu çocuk resmini "çocuk yaramazlık yaptığı için canı sıkılmış. Canı sıkılmak ceza demek." şeklinde açıklamıştır.

Canı sıkılmak deyiminin uygulaması yapılan son uygulamadır. Bu uygulama 'Flüt Çalan Köpek' kitabında geçen canı sıkılmak deyimine yöneliktir. Deyimin sözlükteki 'yapacak işi olmadığından içinde bir sıkıntı duymak' anlamını çizimine yansıtan 12 çocuk vardır. 'Bir şeyler yapmamak, boş boş oturmak, koltukta oturmak, öylece durmak, öf demek' ifadeleriyle açıklamışlardır. Çizimlerinde koltuk, sandalye,

oturan insan figürleri ortakdır. Günlük hayatta sık kullanılan deyimlerden olduğu için canı sıkılmak deyimi çocukların çizimlerine de sözlükteki anlamıyla yansıdığı söylenebilir. Bu 12 çocuktan 5'i kitaptan etkilenmiştir.

Kitapta deyim "Dost Köpek Çiftliği'ne giden ıssız dağ yoluna girdiklerinde Pati'nin de Maviş'in de canı sıkılmıştı" şeklinde geçmektedir. Deyimin geçtiği sayfada Maviş karakteri ve köpeği Pati arabanın içinde gülümseyen şekilde resmedilmiştir. Kitaptaki Maviş karakteri canı sıkıldıktan sonra yeni bir fikir olarak flüt çalmayı denemiştir. Olay örgüsünden ve deyimden geçtiği sayfadaki resimden etkilenip çizimine yansıtan 5 çocuk olduğu görülmektedir. 'Yeni bir şeyler yapmak istediğini, Pati'ye flüt çalmayı öğrettiğini, Maviş ve Pati'yi çizdiğini' ifade etmişlerdir.

Deyimin sözlükteki ikinci anlamı olan 'üzülmek' anlamında kullanan iki çocuk vardır. Biri 'oyun oynamak istediği halde oynayamamak' şeklinde açıklarken diğer çocuk 'resimdeki çocuk yaramazlık yaptığı için canı sıkılmış. Canı sıkılmak ceza demek' şeklinde açıklamıştır. Deyimi üzülmek anlamında çizimlerine yansıtan çocuklar yaşantılarında kendilerinin üzgün olduğu durumları resmetmişlerdir. Resme yansıtamayacağını düşünen iki çocuk deyimden bağımsız çizimler yapmıştır. Canı sıkılmak deyimini somut olarak nasıl çizeceğini zihninde canlandıramadığı için deyim harici başka çizimler yaptıkları söylenebilir.

Tartışma ve Yorum

Araştırma kapsamında incelenen erken çocukluk dönemi öykü kitaplarından 121'inde deyimde rastlanmıştır. Buna göre, yazarların %52'sinin yayınlarında deyimde yer verdiği söylenebilir. Bu deyimler farklı özellikleri (57'si duygu bildiren, 67'si eylem bildiren, 47'si durum bildiren, 3'ü eşyaya ait özellikler bulunduran, 4'ü kişiliği yansıtan) taşımaktadır. Benzer şekilde, Pektaş (2015) okul öncesi dönem resimli hikaye kitaplarında dil sanatlarını incelediği araştırmasında, içerisinde deyim kullanılan kitaplara rastlandığını belirtmiştir. İncelenen

bu kitapların %21,7'sinde hiç deyim kullanılmazken %18,9'unda 5 ve daha fazla deyim kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında (Aktaş, 2015; Temizyürek ve Çevik, 2014; Erdoğan Horasan ve Göre, 2015; Uçgun ve Çetinkaya, 2016) öykü kitaplarında dil sanatlarının incelendiği çalışmalar erken çocukluk döneminden ziyade ilkökul ve üstü dönemlere odaklanmıştır. Bunun nedeni Türkçe dersinin ilkökul kademesinde başlaması olabilir. Ancak, Okul Öncesi Eğitim Programı (MEB 2013)'nda yer alan okul öncesi eğitimin temel ilkeleri göz önüne alındığında, öğrenme merkezlerinde yer alan ve çocuklara anlatılan öykü kitaplarının niteliğinin oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Bunlardan "*Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.*" ilkesi ile dil gelişimi kazanım ve göstergeleri temel alındığında, erken çocukluk dönemi çocuk öykü kitaplarının içeriğinin incelenmesinin önemi açıkça anlaşılmaktadır. Bu açıdan bu araştırmada erken çocukluk dönemi çocuk öykü kitaplarında deyimlere yer verilip verilmediği, ne sıklıkta ve ne türde deyimlerin kullanıldığı değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuk öykü kitaplarında günlük yaşamda geçen deyimlere daha çok (f:29) yer verildiği saptanmıştır. Örneğin frekansı en yüksek olan uykuya dalmak (f:18), canı sıkılmak (f:11) günlük konuşmalarda sık kullanılan deyimlerdir. Kıran (2008), erken çocukluk dönemi öykü kitaplarında iletişim engellerine neden olan öğeleri incelemiş, kitaplarda anlaşılması güç ve çocukların anlamlarını bilmedikleri deyimlere yer verildiğini saptamıştır. Bununla ilgili olarak, bu araştırmada sık kullanılmayan deyimlerin de kitaplarda yer aldığı ancak genellikle anlamlarıyla birlikte bir cümle içinde verildiği belirlenmiştir. Örneğin ağzı kulaklarına varmak deyimini bir kitap içinde açıklamasıyla birlikte şu şekilde geçmektedir "...bunun için de sevinçten ağzı kulaklarındaymış." Bu örnekte olduğu gibi deyimlerin anlamıyla birlikte verilmesi çocukların yeni deyimleri sözcük dağarcığına kazandırmasına katkı sağlamaktadır (Pektaş, 2015). Türkçe'nin iyi bir örneğinin kullanılması çocuğun dilini öğrenmesinde etkili olmaktadır. Bu amaçla yazarın kitapta kullandığı dil ve

üslubuna dikkat etmesi önemlidir. Günlük yaşam dillinin kullanılması dili kazanmayı kolaylaştırmaktadır (Tür ve Turla, 1999). Bu nedenle çocukların erken yaşlarda günlük deyimlere aşına olmaları açısından çocuk kitapları önemli bir yere sahiptir. Böylelikle çocuklar öğrendikleri bu deyimleri günlük yaşamdaki diyaloglarına taşıma olanağı bulabilecektir. Bununla birlikte, kitapta yer alan deyim anlamının açıklanmaması ya da deyim çok soyut olması çocuklar için anlamsız öğeler bütünü yaratabilir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda geçen üç deyimle ilişkin çocuk çizimleri incelendiğinde, çocukların duygu bildiren deyimleri eylem bildiren deyimlere göre çizimlerine daha az yansıttıkları belirlenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının yeni öğrendiği veya daha az rastladığı deyimleri (küplere binmek gibi) çizerken, kendi deneyimlerinden yola çıkarak deyim somutlaştırmaya çalıştıkları (örn; Ç8) belirlenmiştir. Buna örnek olarak, 'küplere binmek' deyimine 'bağırarak' olarak cevap veren çocuğun deyim vermek istediği duyguyu bildiği fakat bu duygunun davranışa dönüşmüş halini yansıttığı görülmektedir. Çocukların daha aşına oldukları deyimleri (uykuya dalmak gibi) ise sözlükteki anlamına göre çizdikleri (örn; Ç13) saptanmıştır. Gibbs (1991) erken yaşta çocukların dile daha az maruz kalmaları nedeniyle bütünleşik deyimleri bütünleşik olmayanlara göre daha kolay öğrenildiğini varsaymaktadır. Benzer şekilde Uysal (2015), çocuk dilinde deyimlerin adlandırılmasını incelediği çalışmada, erken çocukluk dönemindeki çocukların gerçek anlam ağırlıklı yanıt verdiklerini, dil üstü yorumlama gerektiren deyimlerin 8-10 yaşlar arasında küçük yaşlara göre daha doğru anlamlandırıldığını belirtmiştir. Bu nedenle okul öncesi yaş çocukları deyimleri "gerçek" anlamıyla anlamaya meyillidir. Örneğin; 'omuz silkmek' deyimini resimleyen Ç11 deyim olarak anlamını bilmeseydi omuz silkmeyi fiziksel olarak araştırmacılara göstermiştir.

Çocukların öykü kitabında geçen resimden ve deyim cümlede geçen açıklamasından etkilendikleri söylenebilir. Bu

çerçevede çizdikleri resimlerine öyküde geçen olayları ya da öykü karakterlerini yansıttıkları (örn; Ç4) görülmektedir. Bunun nedeni, deyimın anlamının öykü kitabında geçmesi, çocuğun daha önce bu deyimı daha önce duymuş olması veya öykü resimlerinin deyimın anlamını açıklar nitelikte olması olabilir. Körükçü (2012) okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarında bulunması gereken temel özellikleri incelediği çalışmasında, kitaptaki resimlerin %96.7 oranında metinle ilişkili olduğunu belirlemiştir. Buna göre, sözü edilen faktörlerin çocukların deyimın sözlükte geçen anlamını uygun biçimde resme yansıtılmalarını kolaylaştırmış olabileceği söylenebilir.

Öykü kitaplarında çocuğun konuşulan dilde karşılaşmadığı sözcükler olmamalıdır (Kıran, 2008; Tür ve Turla, 1999). Bu çalışmada bazı çocukların deyimın anlamını bilmediklerini ifade edip deyimle ilgili olmayan başka resimler çizmişlerdir. Erken çocukluk düzeyinde çocuklarla deyimlerin anlamlandırılmasını araştıran (Uysal, 2015) ilköğretim düzeyinde katılımcıların deyimleri algılama düzeylerini inceleyen (Bağcı, 2010; Önel, 2008; Uysal, 2015), lisans düzeyinde katılımcılarla deyimleri anlamsal açıdan tahmin edebilirlikleri inceleyen (Çocuk, 2012; İşeri, 2010) çeşitli çalışmalar vardır. Çeşitli yaş düzeylerinde değerlendiren bu tür çalışmalar incelendiğinde, yaşa bağlı olarak bilişsel gelişimin artması dolayısıyla da deyimlerin daha rahat anlamlandırıldığı ve algılandığı belirlenmiştir. Piaget'in zihinsel gelişim kuramına göre işlem öncesi dönemde çocuğun benmerkezci bir düşünce yapısına sahip olmasından dolayı çocuğun düşünmesi, nesnelere dikkati çeken görünüşüne bağlı olduğundan doğru mantık yürütemezler. Yedi ile onbir yaşları arasında yer alan somut işlemler döneminde çocuklarda mantıksal düşünme başlamaktadır. En son dönem olan soyut işlemler dönemi ise, 11 yaşından sonra başlayan ve mantıksal düşünmenin yetişkinler düzeyine eriştiği dönem olmaktadır (Berk, 2013). Somut işlemler dönemi; bu dönem 7-11 yaş arası kapsamaktadır. Somut işlemler evresinde düşünme artık mantıklı ve örgütlüdür. Korunum yeteneğini kazanmaya ve

tersine çevirebilmeye başlamaktadır. Ayrıca üst düzeyde sınıflama yapmaya başlamaktadır. Benmerkezcilikten uzaklaşarak somut yollarla problem çözme becerisi kazanmaktadırlar. Soyut işlemler dönemi; bu dönem 11 yaş ve üzerini kapsamaktadır. Soyut düşünme gelişerek ergenler tümdengelimli akıl yürütme yeteneği kazanmaktadırlar. Bir problemle karşılaştıklarında bilimsel yöntemlerle, mantıklı, sınanabilir çıkarımlar yaparak problemi çözme yoluna gitmektedirler (Santrock 2015; Berk, 2013). Okul öncesi dönem çocukları bilişsel gelişim olarak işlem öncesi evrede oldukları için soyut kavramları algılamakta güçlük çekmektedirler. Bu dönem çocukları atasözleri, deyimleri, benzetmeleri ve mecaz sözcükleri gerçek anlamlarıyla algılamaktadırlar. Bununla ilgili olarak, Uysal (2015) okul öncesi ve ilköğretim döneminde olan çocukların deyimleri anlamlandırılması ve öntürlük etkisi üzerine yaptığı çalışmasında artan yaşın deyimleri anlamlandırmaya olumlu etkisi olduğunu belirlemiştir. Bilişsel süreçlerle doğru orantılı olarak, dil üstü bir yorumlama gerektiren deyimlerin 8 ve 10 yaşlarında daha kolay ve doğru anlamlandırıldığını, yetişkinliğe doğru bu becerinin giderek arttığını saptamıştır. Buna göre okul öncesi dönem çocuklarının deyimleri anlamakta zorluk çektiği açıktır. Diğer taraftan deyimlerin dilimizi zenginleştirdiği ve anlayışa canlılık verdiği de bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, kitaplarda kullanılan deyimlerin anlamlarının ve sayılarının çocukların yaş ve gelişim seviyeleri göz önünde bulundurularak seçilmesi gerekmektedir.

Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda doküman incelemesinde ölçütlere uygun 233 kitaptan 121'inde deyime ulaşılmış, 112 kitapta deyime rastlanmamıştır. İçerisinde duygu bildiren 57, eylem bildiren 67, durum bildiren 47, eşyaya ait özellikler bulunduran 3, kişiliği yansıtan 4 ve kategorileştirilemeyen deyim bulunan 3 okul öncesi dönem öykü kitabı belirlenmiştir.

Buna göre, yazarların %52'sinin yayınlarında deyimlere yer verdiği belirlenmiştir. Erken çocukluk dönemi öykü kitaplarında daha çok günlük yaşamda kullanılan deyimlerin (uykuya dalmak; canı sıkılmak) yer aldığı saptanmıştır. Günlük yaşamda sık kullanılmayan deyimler (ağzı kulaklarına varmak) ise kitaplarda genellikle anlamlarıyla cümle içinde verilmiştir.

Araştırma sonucunda incelenen kitaplarda geçen üç deyimle ilişkin çocuk çizimleri incelendiğinde, çocukların duygu bildiren deyimleri eylem bildiren deyimlere göre çizimlerine daha kolay yansıtıktıkları belirlenmiştir. Çocukların yeni öğrendiği veya daha az rastladığı deyimleri (küplere binmek gibi) çizerken, kendi deneyimlerinden yola çıkarak deyimini somutlaştırmaya çalıştıkları görülmüştür. Ayrıca, çocukların öykü kitabında geçen resimden ve deyim cümlede geçen açıklamasından etkilendikleri söylenebilir. Sonuç olarak, okul öncesi dönem çocuk öykü kitaplarında çeşitli türde deyimlere yer verildiği ancak çocuklardan deyimleri çizerek anlatmaları istendiğinde anlamını bilmedikleri deyimleri çizerken zorluk çektikleri, aşına oldukları ya da açıklaması resimle veya cümle içinde verilen deyimleri çizimlerine yansıtılabildikleri belirlenmiştir.

Öneriler

Erken çocukluk dönemi çocuk öykü kitaplarında yer verilen deyimlerin anlamlarını da açıklayan ifadelere yer verilmelidir. Böylelikle, hem sözcük dağarcığına yeni kelimeler eklenmiş hem de dilin kültürü aktarma işlevi gerçekleşmiş olacaktır.

Kitaplardaki resimler deyimlerin anlamlarını destekleyen nitelikte olmalıdır. Duyguyu, durumu veya herhangi bir durumu yansıtan deyimlerle resim çelişmemelidir.

Öykü kitaplarında deyimlerin sınırlı tutulması, çocukların bilişsel seviyeleri dikkate alınarak günlük hayatta karşılaşılabileceği deyimlere yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Hazırlanan kitapların çocuk edebiyatı ile çocuk gelişimi ve eğitimi alanı uzmanlarının kontrolünden geçmesi yararlı olacaktır.

Okul öncesi dönem çeviri öykü kitaplarında yer alan deyimler ve çocukların bu deyimlere yüklediği anlamların neler olduğu araştırılabilir.

Kütüphanelerin çocuk bölümlerinde alan uzmanları tarafından rutin kontrollerin yapılması, kütüphanelerde çocukların yaş grubuna ve gelişim özelliklerine uygun kitapların bulundurulması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2/Deyimler Sözlüğü*, Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Aktaş, E. (2016). Okuma Eğitimi Açısından Sevim Ak'ın Çocuk Öykülerinde Söz Varlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 539-562.
- Atalay, Y. (1999). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Remzi Yayınları.
- Bağcı, H. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atasözleri ve deyimleri algılama düzeyleri, *Türklük Bilimi Araştırmaları* 17, 91-110.
- Bedir Erişti, S. D. (2016). *Görsel Araştırma Yöntemleri Teori, Uygulama ve Örnek*. Ankara: Pegem.
- Berk, L. (2013). *Çocuk Gelişimi*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları Araştırma Deseni*. (Çev. Ed. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çocuk, H.E., (2012). Öğretmen adaylarının deyimleri anlamsal açıdan tahmin edilebilirlikleri: Mersin üniversitesi örneği, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 46-55.

- Davidov, R. (2014): *Çocuğunuzu Resimlerinden Keşfedin*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Demircan C., (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.
- Ekşi, A. (1999). *Ben Hasta Değilim*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Erdoğan Horasan, A. & Göre, Z. (2015). Zeynep Cemali'nin çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi. *Yayımlanmamış doktora tezi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Gibbs, R. W., (1991). Semantic analyzability in children's understanding of idioms. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 34(3), 613-620.
- Glesne, C. (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş*. (Çev. Ed. Ali Ersoy-Pelin Yalçınoglu). Ankara: Anı.
- Gönen M., Uludağ G., Tanrıbuyurdu, E.F. & Tüfekçi, E., (2014). 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 126-139.
- Halmatov, S. (2015). *Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Resim Testleri*. Ankara: Pegem.
- İşeri, K., (2010). Türk üniversite öğrencilerinin deyim tahmin etme durumları, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 385-405.
- Kıran, S. (2008). Okulöncesi dönemi çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarında geçen iletişim engelleri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Koçak, D. C. (2018). Ankara İlindeki Üniversitelere Bağlı Anaokullarında Bulunan 2005-2017 Yılları Arasında Basılmış Resimli Öykü Kitaplarının Duygusal Okuryazarlık Açısından İncelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Körükçü, Ö., (2012). Okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarında bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 243-254.
- Kuru, H., (2017). Ayşe Yamaç'ın Çocuk Romanlarının Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 89-102.
- Malchiodi, C. (2005). *Çocukların Resimlerini Anlamak*. (Çev. Tülin Yurtbay). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Mayring, P., (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. (Çev. Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Miles, B. M., & Huberman, A.M., (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Source Book*. London: SAGE.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri (I-II. Cilt)*. (S. Özge, Çev.). Ankara: Yayınodası.
- Oğuzkan, F. (2006). *Çocuk edebiyatı: yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Önel G., (2008). İlköğretim 6,7,8. sınıf öğrencilerin atasözlerini algılama düzeyi, *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev. Mesut Bütün-Selçuk Beşir Demir). Ankara: Pegem.
- Pektaş, D., (2015). Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarındaki dil sanatlarının incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Santrock, J. W. (2015). *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*. (Çev. Ed. Galip Yüksel). Ankara: Nobel.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Rengarenk Yayınları.

- Temizyürek, F., & Çevik, A. (2014). Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuk Edebiyatı Sahasındaki Eserlerinin Dil ve Kavram Bağlamında İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(1)*, 155-175.
- Turan, F. & Ulutaş, İ. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki resimli öykü kitaplarının özellikleri ile öğretmenlerin bu kitapları kullanma durumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(1)*, 21-45.
- Tür, G., & Turla, A. (1999). *Okul Öncesinde Çocuk. Edebiyat ve Kitap*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Uçgun, D., & Çetinkaya, G., (2016). Gülten Dayıoğlu'nun öykülerindeki deyimlerin tanınırlık ve saydamlık dereceleri bakımından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 45(210)*, 521-537.
- Uysal H., (2015). Çocuk Dilinde Deyimlerin Anlamlandırılması ve Öntürlük Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uzuner Yurt, S. (2016). Aytül Akalın Gökyüzünde Balonlar Adlı Öykü Kitabının Söz Varlığı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(1)*, 425-444.
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Akara: Çağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (2012). *Resimleriyle Çocuk, Resimleriyle Çocuğu Tanıma*. İstanbul: Remzi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H., (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Idioms in Children's Picture Book and the Children's Perception of These Idioms[†]

**Esma Arslan¹, F. Zeynep Dönmez², Sibel Davarcioğlu¹,
Cemile Kara Eren^{2*} and F. Abide Güngör Aytar²**

¹Ministry of National Education, Turkey

²Gazi University, Turkey

Received: 03.08.2019 - Revised: 27.10.2019 - Accepted: 04.11.2019

Citation: Arslan, E., Dönmez, F. Z., Davarcioğlu, S., Kara Eren, C. and Güngör Aytar, F. A. (2019). Idioms in Children's Picture Book and the Children's Perception of These Idioms. *Amasya Education Journal, 8(2)*, 315-351.

Summary

Problem Statement:

- 1-Which idioms are included in preschool children's books?
- 2-How do preschool children reflect the idioms in the examined books to their drawings?

Purpose of the Study: The purpose of this study is to examine what idioms in children's story books and how preschool children perceive idioms.

Method(s): This research, which is designed in qualitative model, consists of two stages. In the first stage of this study, content analysis of 3-6 age children's books; in the second stage, the drawings of

*Corresponding Author: e-mail: cemilekara1@gmail.com & cemilekara@gazi.edu.tr

[†]This study was presented as an oral paper at the 13th Preschool Education Congress in Afyon Kocatepe University on 26-28 April 2018.

ISSN: 2146-7811, ©2019

children were examined through descriptive analysis. The study material consisted of 354 books in the Child Department of Ankara Adnan Ötügen Provincial Public Library and the study group consisted of five and six years old 19 children attending a preeschool in Ankara, Turkey in the 2017-2018 academic year. In the first stage, content analysis was made and the expressions in the books were determined. In the second stage, three idioms were chosen by lot, three books containing these idioms were read to the children and children were asked to draw what they understood from these idioms in the book.

Findings and Discussions: In this study, it is stated that the idioms in daily life take place in the story books more frequently. For example, the highest frequency of falling asleep (f: 18), bored (f: 11) are common idioms used in daily conversations. In addition, unfrequently used idioms are often given in the sentence with their meaning. The use of idioms with their meaning contributes to the acquisition of new idioms into vocabulary for children (Pektaş, 2015). The author should pay attention to the language and style used in the book. The use of the language of daily life facilitates the acquisition of language (Tür & Turla, 1999). Therefore, children's books have an important place for children to be familiar with daily idioms at an early age.

Conclusions and Recommendations: As a result, it is stated that 121 books embodied idioms. It is determined that children have difficulty in understanding idioms, while they draw their pictures, they are influenced by the pictures of the story book and the expression of the idioms in the sentence. With reference to these, expressions explaining the meaning of idioms in children's books should be included and the pictures in the books should support the meaning of idioms. It is important to keep the idioms limited in the story books and to include the idioms that children may encounter in daily life by considering their cognitive levels. It would be useful for the books to be checked by experts in the field of child literature, preschool education and child development and education.

Keywords: Children's Picture Book, Idioms, Child Drawings